

За теоретичната и приложната икономика
(тезиси за дискусия)

Проф. д. ик. н. Методи Кънев
Катедра “Обща теория на икономиката”
СА “Д. А. Ценов” – Свищов

По мнение на редица учени икономическата теория е в състояние на криза. По-скоро бих го оценил като неудовлетворително. Ще изходя от тази постановка. С оглед на това тезата ми е, че към Микро- и Макроикономиката, които преподаваме, трябва да се добавят две нови части: една въвеждаща – да я наречем условно “Икономика” и една завършваща – “Икономика на България”. По този начин, вярвам, ще се засилят както теоретичният, така и приложният характер на преподаваните от нас знания.

Еволюция и иновиране на икономиката

1. Има (според мен) две разбираня на икономиката – генетично и структурно. Според **генетичното** тя се схваща така, както е произлязла, първо, от селското стопанство, след това се добавят търговията, индустрията и т.н. Смята се, че е сферата, в която доминира утилитарна мотивация. Културата, образованието, здравеопазването и пр. се схващат извън икономиката. От икономиката се различава народното стопанство, в което – за разлика от нея - се включват всички отрасли на човешката дейност със своята стопанска основа. В прехвърлянето на все повече ресурси /труд и капитал/ към дейностите извън материалното производство се съзира приключване на епохата, доминирана от икономиката и преминаване към пост-икономическо общество.¹

Всъщност която и да било човешка дейност сама по себе си не е нито икономическа, нито неикономическа. Тя придобива или губи икономическия си смисъл от гледна точка на обстоятелствата. Според **структурното** схващане, икономиката е подсистема на обществото в смисъл не на отношението “блок от определени отрасли – цяло”, а в смисъл на аспект, разрез, форма на

полиструктурната система на обществото. Затова е неточно да се говори, че едни дейности са икономически, а други – не и, че икономическите са “първични” по отношение на останалите, тяхна база.² Съгласен съм с тази трактовка.

Това, което прави всяка човешка дейност икономическа, е, ако се опира на дефицитни ресурси, поради което те трябва да се използват икономично, да се прави избор, за да се минимизират разходите и да се максимизират ползите. Тази постановка не налага още днес да говорим за пост-икономическо общество. Ресурсите и богатата от тях едва ли ще станат в обозримо бъдеще (дори само поради изменчивостта на потребностите) недефицитни, че човешката дейност да изгуби икономическата си специфика. Прехвърлянето на ресурси от селското стопанство в индустрията е било фактор за успех. Сега – обратно – в развитите страни такъв фактор е освобождаването на ресурси от индустрията и влагането им в сектора на услугите и за създаване на духовни ценности. То е признак не на “отмиране”, а на прераждане на икономиката и превръщането ѝ в комплексна.

2. Според Хегел новото не отстранява старото, а го допълва, след което го преобразува и “снема” в себе си, докато се появи друго ново, осъществявайки развитието като количествени натрупвания и качествени изменения. Това става със съвременната икономика вследствие компютърно-комуникационната и Интернет революция. Пак по необходимост, с оглед на параметрите на дългосрочната ѝ ефективност, съвременната икономика преследва не само конкурентно-пазарни, а и екологични и социални цели, става **многомерна – еко-социално-пазарна икономика от третично-информационен тип, способна да се интегрира в регионални и глобални мрежи**. Многомерността ѝ се изразява и в това, че от една страна се **икономизира** всяка дейност (в т.ч. културата, образованието, здравеопазването, правоохранителната дейност и пр.), независимо дали нейните резултати получават парична форма. Тази тенденция, наричана от някои “икономически империализъм”, донесе на изследователите ѝ (Г. Бекер, Д. Бюкенан и др.) Нобелови премии. От друга страна се наблюдава тенденция на **екологизация и социологизация** на икономиката, привлякла вниманието на представителите на Римския клуб и на радетелите за социална държава. Многомерността на икономиката ѝ придава комплексен характер, почиващ на принципа на имбрикацията. Дейностите –

като керемиди на покрив – взаимно се поддържат и свързано възпроизвеждат, осигурявайки многостранен (икономически, социален, екологичен, културен и пр.) и заедно с това – интегрален ефект: зряло, благоденствувашо общество. В такъв нов контекст е икономическото, което обаче си остава важен инструмент на структурния социален анализ и за осмисляне на бъдещото развитие.

Еволюция и иновиране на икономическата теория

Теорията идва, от една страна, от емпиричната икономика, а от друга – от извлечени хипотези, закони и концепции. Логиката ѝ се диктува от дълговременни исторически периоди, а обновяването ѝ – от появата на нови обстоятелства, доминиращи над традицията. Успоредно с натрупването на идеи върви диференцирането на теорията по отраслов, секторен, пространствен, функционален и други признаци. Развиват се и понятийният образ на икономиката, и аналитичните техники.

3. При формирането си икономическата теория се намира под влияние на **моралната теология**. Търси божествения замисъл на човешката еволюция, наричан закон на съдбата. Оттогава върху икономическото и социално мислене тегнат теологизмът и телеологизмът. Формират се теизмът (Бог е съзидателят и продължава да се разпорежда с всичко) и деизмът (Бог е демиургът, но повече не се намесва). Впоследствие интервенционизмът на мястото на Бог поставя държавата. Тя е съзидателят, след което се разпорежда или не. Този **холизъм, патернализъм и телеологизъм** се срещат и днес. Тяхната проекция е концепцията за **“социалното инженерство”**.³

4. С установяването на повторемостта на каузалните и функционалните зависимости между икономическите явления и процеси и между тях и времево-пространствената им среда, икономическата теория се еманципира от теологията. **Класическата школа** изведе основните ѝ хипотези: за естествения ред и естествените закони; за стойностната основа на икономиката; за “невидимата ръка” на пазара, разпределящ ресурсите и координиращ действията на икономическите субекти; за “икономическия човек” и др. Дефинира главните ѝ принципи: производството на богатство и ефективността; методологическият индивидуализъм; свободният избор; свободната търговия,

конкуренцията; ненамесата на държавата освен чрез “правила”, развитие на инфраструктурата и охранни функции; перфектно правосъдие.⁴ Такъв е духът и на съвременния “Mainstream” в икономическата теория.

5. **Неокласицизмът** заимствува тези знания, но реконструира икономическата теория въз основа на редица нови начала: микроикономическия, маржиналния и субективно-психологическия подход, детерминиращото значение на търсенето и пр. Предефинира предмета на икономическата теория: човешкото поведение като отношение между ограничени ресурси и алтернативни цели. Вместо развитието, обсъжда значението на избора на икономическите агенти, оптималното комбиниране на ресурсите, механизмите на функционирането и равновесието на икономиката. Замества термина “политическа икономия” с “икономикс”, за да освободи икономическата теория от метафизичност и идеологизираност и да ѝ придаде прагматичност, професионализираност и точност чрез употребата на математически инструментариум. Немалко икономисти преценяват неокласическата парадигма като непостижим, откъснат от действителността идеал⁵, вместо като съвкупност от аналитични инструменти и критерии за оценка на реалностите откъм непреходната им страна.⁶

6. В опозиция на класицизма и неокласицизма се формира **историко-социологическото и институционалното направление** в икономическата мисъл, налагайки принципите на емпиризма, холизма, интервенционизма, социологизма и еволюционизма. Акцентира се върху извън икономическите фактори на развитието – националните традиции, морал, право, религия, държава и пр. Неоправдано обаче смята, че хората могат да придават на обществото произволни форми и характер, каквито диктуват “човешкият разум и воля”. Превръща икономическата теория в емпирична социология и стопанска история, разтваря икономическите в етични, правни и идеологически отношения с претенцията да я освободят от Нютоновия механицизъм. Не признава съществуването на обективни икономически закони. Не вижда друга, освен национална икономика. Теоретическата слабост на историцизма и социологизма не е в неговите принципи, а в тяхната интерпретация, изключваща принципите и хипотезите на класицизма и неокласицизма и че с апелацията за интердисциплинарен подход към икономиката оставя без собствено съдържание икономическата теория.

7. Струва ми се, че става въпрос за **постановки, които логически могат да следват една от друга: първо, анализ на икономиката откъм непроменливото в променливото /на т.нар. статична икономика/, след това – изучаване на променливото в непроменливото**, т.е. на еволюцията на икономиката във връзка с другите подсистеми на обществото. Последната дума на икономическата теория сега е тъкмо **интегрирането** (от нобелистите Р. Коуз, Д. Норт, Р. Фогел и др) **на неокласическата с историко-социологическата парадигма** под формата на неокласически институционализъм.⁷ Този научно издържан “меланж” обяснява как институционалната промяна (проблем на историцизма) влияе върху функционирането и ефективността на икономиката (проблем на неокласицизма).⁸

В по-общ план състоянието на **съвременната икономическа теория** е белязано от кейнсианската революция, от неокласическото контранастъпление, от “кейнсианско-неокласическия” и “институционално-неокласическия” синтез, стремящи се да интегрират институционалния фактор и еволюционната икономическа теория и да формират нов “основен поток” на икономическата мисъл. Има тези за кейнсианска преработка на Микроикономиката, както и – обратно – за пресъздаване на Макроикономиката на микроикономически основи.⁹ Така стои въпросът с еволюцията и иновирането на Икономиката като наука. Според Л. Мизес¹⁰ тя по същество си е “теоретична”, въздържа се от ценностни разсъждения, не предписва цели, а само показва как да се действа при едни или други условия. Останалото е избор и воля на икономическите субекти. Според П. Самуелсън¹¹, наопаки, тя става все повече “практическа”. Всъщност са налице тенденции към задълбочаване както на логическата ѝ природа (в т.нар. Авангарден икономикс – Advanced Economics), така и на практическата ѝ насоченост (в Приложния икономикс – Applied Economics).

В университетите – и теоретична, и приложна икономика

Акцентирам върху теоретичната и приложната икономика, защото такива са тенденциите в съвременното университетско образование.¹² Трябва да държим сметка какво става в света, от който сме част. Прави са Ф. Бродел, че от всичко най-важна е общата насока на развитие на света, и Е. Майминас, че пътят, различен от този на света, е път за никъде.¹³

8. Понятията **“теоретична”** и **“приложна”** икономика имат важна същностна и демаркационна конотация. Нека направим една по-обща **съпоставка**. Теоретичната икономика се схваща като евфемизъм на чистата икономическа теория. Тя насочва към нуждата от ясен съвременен понятиен образ на икономиката, от логически обосновано извеждане на хипотези, принципи (закони), механизми и пр. с обобщаващо значение за обяснението и прогнозирането на икономическото развитие. Съдържанието на теоретичната икономика са историческият подход, същностният анализ и каузалните зависимости на икономическите явления и процеси и на икономиката като система.

Приложната икономика е обърната повече към практиката, отколкото към абстрактната теория. Тя е повече емпирична, отколкото теоретична, повече функционална, отколкото каузална. Нейното съдържание е не толкова същностният, колкото структурният, функционалният, конюнктурният и сравнителният анализ.

Ако теоретичната икономика, бидейки единство на теория и методология, реализира главно познавателно-методологически функции, приложната икономика търси отговори преди всичко на управленско-прагматични задачи. Преобразувайки теоретичните знания в практически постулати, модели, стратегии и политики, предлага подходи за минимизиращо (по отношение на разходи, щети, рискове) и максимизиращо (спрямо ползите, доходите) поведение.

В теоретичната икономика е заложена връзката ѝ с другите икономически и социални науки. В приложната икономика се съдържа отношението ѝ спрямо властта и политиката в обществото.

Най-после теоретичната икономика държи тясна връзка с една или друга идейна школа – класическа, марксистка, неокласическа, институционално-историческа, кейнсианска, монетаристка и пр., или еkleктично се отнася към тях. Приложната икономика се опира не на една теоретична школа, а на цялото разнообразие от идеи според това – какво диктуват актуалните нужди на практиката.

9. Теоретичната икономика е **съвкупност от логически взаимосвързани фундаментални положения (методология, принципи, механизми и понятиен апарат), които обясняват природата на**

икономиката, както и това – как тя функционира и как се развива и структурира като система. Теоретичната икономика включва преди всичко фундаментални знания за собствената си методология (концепции за правене на изследвания) и чиста теория – стройна, непротиворечива, доказуема система от знания.

Теоретичната икономика изучава, от една страна, природно-техническите и интелектуални сили, разполагаеми от обществото, а от друга – съществуващите социални отношения като начин и граници на тяхното използване. Тези сили и норми детерминират поведението на икономическите субекти и с това – на обществото като цяло в рамките на доминиращите нравствени ценности.

Проблем на теоретичната икономика и днес е намирането на изходната ѝ концептуална основа. Доколкото не може да има икономическа теория и практика без пресмятания, класиците са установили, че такава основа може да е само **стойността**. Както и да еволюира, каквито и национални особености да има, теоретичната концепция и за съвременната икономика остава в основата си конкурентно-пазарна, с адекватните ѝ стойностно-собственически характеристики, фундирани от природно обусловеното състояние на оскъдност на ресурсите. Стойностният принцип запазва всичките си основания: полезност на богатата, оскъдност, разходи (вкл. на труд) за набавянето им, формиране на собственически права върху тях, разменяемост. Няма стойност неща, които са безполезни, неограничени, не струват никакви усилия, ниции са и не са предмет на покупко-продажба. Смисълът на всичко това е смисъл на понятието **“икономика” т.е. сметка и избор**. Практическата мярка са парите – еманация на пазарната икономика. Те изразяват и измерват всички икономически отношения, дори когато части от една икономика като изключение са от натурален тип.

Възлов момент на теоретичната икономика са нейните **хипотези** (предположения), засягащи икономиката като цяло или отделни нейни равнище, процеси, функции. Те подлежат на емпирично тестиране и след проверката им, ако се потвърждават, стават доказани тези, теория. Теоретичната икономика извежда по логически път също така емпирично доказуеми **концепции** за важни страни на икономиката. Систематично изложени в практически приемлива форма, те служат за решаване на конкретни проблеми. По същността си

икономическите концепции са своеобразна методология за практическо прилагане на теорията. Посредством тях се отнасяме към реалната икономика – анализираме я, оценяваме я, за да бъде добре управлявана, което е приложна икономика.

10. В научната литература приложната икономика се дефинира като **съпоставяне на емпирично тестируеми хипотези и концепции със ситуациите и данните на реалния свят.**¹⁴ Тя съдържа 1/ концепции за тестване и методики за практическо прилагане на теории и 2/ приложна теория, обясняваща конкретна практика.

От 80-те г. насам в англоезичните страни съществува истински бум на издания, специализирани в областта на приложната икономика – например: Applied Economics, Journal of Applied Econometrics, Economic Modelling и др.

От приложната икономика има нужда най-напред самата теоретична икономика с оглед на апробиране на издигнатите от нея хипотези и концепции. Но приложните изследвания се стимулират главно от практическите потребности на бизнеса, стига той да е достигнал ниво на зрелост, нуждаещо се от наукоемки иновации, да търси научни консултации, да е налице пазар на продукцията на изследователски институти и консултантски агенции. Естествено, самите приложни изследвания трябва да имат практическа икономическа ценност. Стимул за развитието на приложните проучвания е, че са налице вече могъщи компютърно-комуникационни средства за събиране и обработване на големи масиви от данни. Статистиката, иконометрията и програмното осигуряване са съвременната инструментална база на приложните проучвания. Те доставят разнообразни методи, модели, аналитични техники и програми, правещи възможно емпиричното верифициране на теоретичните положения, например използването на подхода “разходи – ползи”, определен у нас от проф. Г. Данаилов (в началото на XX в.) като основен закон на икономическата практика.¹⁵ Вероятно приложните икономически изследвания се стимулират и от нуждата учените да издигнат своя материален и социален статус.

Както теоретичната икономика е обърната преди всичко към собственото си развитие, но има изход и към практиката, така приложната икономика се занимава преди всичко с практически проблеми, но е обърната и към чистата теория, е и приложна теория. Такава е релацията теоретична – приложна

икономика. Тя е подчинена на исторически проверки подход: от наблюдението към абстрактните обобщения и оттам – към конкретната практика, към нейното измерване и оценка, обяснение и предвиждане. Прав е Е. Маленво като твърди, че икономическата наука е теория и измерване.

За учебните дисциплини по теоретична и приложна икономика

Доказано е, че икономиката все повече се превръща в икономика на знанието. То се кодифицира (структурира и обобщава в едно) в университетите и изследователските институции. Първият канал за неговата приложност е образованието. Затова е особено важно какви знания преподаваме и дали са адекватни на структурните равнища и на технологичните и организационни иновации в икономиката.

11. Струва ми се, че системата на икономиката включва три структурни пласта от характеристики: 1/ общоцивилизационен, 2/ функционално-реализационен (формационен) и 3/ конкретно-морфологичен, национално-специфичен, организационно-управленски пласт. **Същностни характеристики** на икономиката са, от една страна, въввлечените в нея природни, технически и интелектуални ресурси (вкл. технологии, опит и знания), а от друга – едни или други собственически права на присвояване/отчуждаване, определящи характера на всички фази на икономическия процес: производството, размяната и разпределението, накрая – потреблението на общественото богатство. В тези рамки се осъществяват и икономическото натрупване (създаване на потенциал), и икономическата и социална еволюция. Този общоцивилизационен пласт от характеристики на икономиката Маркс обозначи като производителни сили и производствени отношения, а икономистите-неокласици и институционалисти – като производствени фактори и социални институции.

Според характера и мащабите на въввлечените сили общоцивилизационните характеристики на икономиката винаги придобиват една или друга **функционално-реализационна форма** като осев принцип на организация. От една страна развитието на стоково-пазарните отношения и, от друга – възникването на адекватното на тези отношения свободно гражданско общество извеждат на преден план осевият принцип на функционалната

рационалност и икономическа ефективност. Според Д. Бел този функционално-реализационен пласт от отношения има за подпочва в една или друга степен както общочовешки, така и локално определени традиции, нравствени ценности, национална менталност и култура, които най-мъчно се изменят и са фактор за устойчивостта и идентичността на обществата.¹⁶ Появата и налагането на принципно нови функционално-реализационни характеристики на икономиката и обществото има характер на структурна революция (каквато – впрочем – изживяваме у нас сега). Най-горният пласт от характеристики на икономическия и социалния организъм са **организационните структури и правилата на поведение**, които са най-податливи на промяна, първи ресурс на икономическата и социална адаптация. Те винаги носят известен национален и същевременно – конкретно-исторически облик.

12. **Съвременната парадигма** (модел, схема) на теоретичната и приложната икономика трябва да обхваща и трите структурни пласта на икономическия живот: и общоцивилизационният икономически процес, и неговите функционално-реализационни механизми, и национално-специфичният му облик върху основата на един общ принцип – еволюционизма.

Съвкупността от знания за тези три структурни характеристики на икономическата система, имащи различна времева продължителност, формира съдържателната страна на Общата теория на икономиката. Тя е необходима, защото в икономиката нищо не може да се обясни, без да се види мястото му в нейната система. Разглеждането на икономиката най-напред в цялост и след това – от гледище на нейните структурни равнища (микро-, макро-, международно и конкретно-национално) има важно теоретико-методологическо значение за останалите частни икономически дисциплини, най-малко поради развитието на познанието от абстрактна академичност към управленска прагматичност. **На сегашната Обща теория на икономиката не достигат както достатъчна теоретичност, така и задоволителна приложност и национална специфичност.** С това можем да си обясним, защо икономическата наука у нас не можа да помогне на икономиката ни нито преди срива от 80-те г., нито след това, нито пък да обясни икономическия бум в Югоизточна Азия.

13. Сега **политическата икономия**, която преподавахме, се схваща от някои като липсваща фундаментална теория на икономиката, а **икономиксът** –

като лишен от теоретико-методологически основи. Ние не можем да се върнем обаче към идеологизацията и откъсната от действителността политическа икономия като въвеждаща част към икономикса. В този им вид – както смятат мнозина – между тях не е възможен синтез. Според Ю. Осипов икономиксът няма присъщия на политическата икономия исторически подход, нито стойностна основа. Не анализира същности, а явления, показва, но не обяснява. Прекалявайки с математическите средства, той се е превърнал в “икономическа инженерия”. Свежда икономическите отношения до твърдения, чийто смисъл се губи поради липсата на социален контекст. На това основание се отрича теоретическият характер на икономикса.¹⁷ Други икономисти (Н. Расков, И. Смирнов, В. Радаев) – наопъки – са на мнение, че синтезът между политическата икономия и икономикса (при известна допълнителна работа) е не само възможен, но и необходим.¹⁸ Политическата икономия обаче трябва да се освободи от досегашната си идеологизирана и догматизирана политичност, за да стане:

- общотеоретична и общометодическа наука за икономиката, подчинена на принципа на емпиричното верифициране;
- да извежда всеобщото в икономиката във формата на универсални закони, принципи, модели и механизми;
- да държи сметка за взаимодействието между пазарно-конкурентните и административно –разпоредителните механизми в икономиката, както и за зависимостта ѝ от националните традиции, нравствени ценности и правни норми; по този начин да не игнорира тенденцията към многомерност на икономиката;
- да отчита нарастващото влияние на международния контекст.

14. От казаното дотук изглежда ясна нуждата от една **триада** в рамките на Общата теория на икономиката: 1/ Икономика /с характер на въведение към икономикса/; 2/ Микро- и Макроикономика и 3/ Икономика на България. Конкретната им проблематика може да бъде въпрос на специални проучвания. Но е ясно, че първата част не може да не засяга въпросите, които сега включва въвеждащата част на Микроикономиката в рамките на такива теми, като:

- Предмет, методология, функции и диференциация на Общата теория на икономиката;

- Елементи, основни понятия, еволюция и радикални промени в системата на икономиката, организация и функциониране;
- Производствени фактори, роля на инфраструктурата, технологиите, комуникациите и научното звание, икономически пресмятания;
- Производство, производствени разходи и приходи; закон за нарастващите разходи и за намаляващата възвръщаемост; ефективност, производителност, интензификация, рентабилност; закон за съотношението “разходи-ползи”;
- Размяна, нарастващо значение на търговията, конкуренция и пазарно ценообразуване;
- Разпределение на доходите: заплати, лихва, рента, предприемаческа печалба /загуба/; доходи и възпроизводство на производствените фактори, икономическо неравенство;
- Потребление, лично и колективно потребление, структурни изменения;
- Циклично развитие на икономиката;
- Международни аспекти на икономическото и социалното развитие.

Желаем или не, трябва да гледаме към бъдещето и в неговата светлина да интерпретираме всички проблеми. Щом се иновира икономиката, трябва да се обновява и знанието за нея, и обучението, за да осъществим практически т.нар. трета научна революция /след еманципирането на икономическата теория от моралната теология и след интегрирането и с обучението/ - интегрирането на науката и образованието с бизнеса и политиката.

Докато не кристализират в лекционни курсове идеите, които застъпвам, трябва да се придържаме към съществуващата практика на обучение. М. Блауг е прав: една теория и практика се отхвърлят не просто под влияние на факти и идеи, а само при наличие на доказано по-добри.¹⁹

За икономическия профил на България

15. На форума “Кариери 2004” и фирми, и студенти се оплакват, че липсват конкретни практически познания за икономиката на България.²⁰ Завършен израз на обучението по приложна икономика би било изучаването тъкмо на такава дисциплина – “Икономика на България”. Икономическата

теория (с малки изключения²¹) досега не е предлагала подобни системни изследвания, цялостни аналитични лекционни курсове, още по-малко – обща визия (проект) за перспективното ни икономическо и социално развитие, ако изключим комунистическите утопии. Струва ми се, че именно липсата на такъв проект, от една страна, в едно с противоречието “формиране на потребностите според стандартите на развитите страни – задоволяването им според националните възможности”, от друга страна, обясняват “парадокса на нашия преход” на едновременно нарастване и на възможностите ни, и на песимизма по отношение на бъдещето. Изучаването на икономиката на България трябва да осветли нейната специфика, структурните ѝ изменения, тенденциите – заложи в нея и нейните перспективи.

16. От задълбочена интерпретация се нуждаят най-малко три групи проблеми:

- Доколкото логиката на развитие на всяка нация зависи от нейните традиции и генотипни особености (като препредаващ се от поколение на поколение информационен механизъм за поведение), икономическите ни характеристики вероятно са свързани с предпоставки преди всичко от демографско, социо-културно, ментално и геополитическо естество. Може би тъкмо тези предпоставки циклично възпроизвеждат това – да бъдем вечно в догонваща позиция.
- Редица от проблемите ни са свързани с технологичната, структурната и институционално-организационната изостаналост на икономиката, оттук и изостаналостта ни по отношение на ефективност на използване на ресурсите, производителност, конкурентоспособност, благосъстояние. От всичко това пък произтича стратегическата задача за всеобхватната ни модернизация.
- Принципно нови проблеми поражда новата ни геополитическа ориентация и европоцентризм.

В такава светлина трябва да бъде анализирана икономиката ни, при това – през призмата на цялата макроикономическа проблематика:

- Моделът на развитие;
- Динамиката на БВП и на доходите;

- Потреблението, спестяването, инвестициите, държавните покупки, нетният експорт;
- Проблемите на макроикономическото равновесие;
- Проявите на нестабилност на икономиката: рецесии, безработица, инфлация, задлъжнялост, социални колизии;
- Влиянието на външните икономически отношения върху развитието на националната икономика;
- Проблемите на стопанската свобода, държавните регулации и социалния контрол;
- Перспективите на развитието ни.

Важен аспект биха били функционалният, структурният, конюнктурният и сравнителният анализ, в т.ч. във връзка с интегрирането ни в ЕС и взаимоотношенията ни на Балканите, страните от ОНД, Близкия изток и др. Конкретните познания във всички тези аспекти – струва ми се – имат силата на императив, а това, което е императив, не може да бъде предмет на избор, освен ако още се съмняваме за какво става дума.

Смисълът на всичко казано дотук е може би израз на предразсъдък и утопия – да бъдем като онзи красив град на хълма, към който са обърнати очите на всички. Утопиите обаче имат това положително качество, че обединяват, вдъхновяват и мобилизират нациите. А тъкмо от това се нуждаем най-много.

Литература

1. Иноземцев, Вл. За пределами экономического общества. М., “Наука” 1998, с. 189-191.
2. Экономическая теория на пороге XXI века, т. 2 под ред. Ю. М. Осипова. М., “Юристъ”, 1998, с. 55.
3. Мизес, Л. Фон. Человеческая деятельность. Трактат по экономической теории. Пер. с англ., М., “Экономика”, 2000, с. 108.
4. Смит, А. Богатството на народите. Пр. от англ., С., “Партиздат”, 1983, с.с. 417, 437, 438, 659, 671.
5. Вж. Нельсон, Р., С. Дж. Уинтер. Эволюционная теория экономических изменений. Пер. с англ., М., “Дело”, 2002, с. 22-23.

6. Блауг, М. Экономическая мысль и ретроспективе. Пер. Англ., 4-е изд. М., “Дело Лдт”, 1994, с. 276.
7. Вж. Ходжсон, Дж. Экономическая теория и институты. Пер. с англ., М., “Дело”, 2003, с. 9.
8. Вж. Норт, Д. Институтии, институционална промяна и икономически резултати. Пр. от англ., С., “Лик”, 2000.
9. Вж. История экономических учений (современный этап). Под ред. А. Г. Худокормова. М., “ИНФРА” – М”, 1998.
10. Мизес, Л. Фон, цит. Съч., с. 13.
11. Самуельсон, П. В. Нордхаус. Экономика, пер. От англ., 16-е изд., М., “Вильямс”, 2000, с. 22.
12. Вж. Коутс, А. Экономист как профессия. В: Панорама экономической мысли конца XX столетия. Пер. с англ., Санкт Петербург, 2002, т. 1, с. 142-170.
13. Майминас, Е. Российский социально-экономический генотип. Вопросы экономики, 1996, № 7, с. 141.
14. Вж. Панорама экономической мысли..., т. 2, гл. 26 Роль прикладной экономики, с. 671.
15. Данаилов, Г. Основни начала на политическата икономия. първо изд., 1906; вт. прер. изд., Пловдив, 1934, с. 482.
16. Бел, Д. Културните противоречия на капитализма. Пр. от англ., С., “Народна култура”, 1994, с.с. 231-232, 243.
17. Вж. становището на Ю. Осипов и др. В: Экономическая теория на пороге XXI века, т. 2, с.с. 7, 17, 52.
18. Пак там, с.с. 25, 30, 42, 50.
19. Блауг, М., цит. съч., с. 652.
20. Фирмите са недоволни от университетите. В-к “Дневник”, 20 април 2004, с. 3.
21. Савов, Ст. Икономикс на прехода към пазарно стопанство. В: Савов, Ст. Макроикономика. В. Търново, 1996; Аналитично-прогнозните разработки на ИИ на БАН “Икономиката на България”, под ред. на Ив. Ангелов; Материали на научна конференция на УНСС “Българската икономика. Предизвикателства на прехода”, С., “Стопанство”, 2001.